

УДК 339.9:347.7

ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

К.С. Гетьман

магістрант кафедри інтелектуальної власності та управління проектами
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

В.О. Петренко

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри
інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного
університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

ON THE QUESTION OF THE MODERN PARADIGM OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY

K.S. Hetman

Master's student of the Department of Intellectual Property and Project Management
Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro

V.O. Petrenko

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and
Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher
School of Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project
Management of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

***Анотація:** В статті досліджені питання сучасної парадигми розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності як ключового ресурсу в розвитку економіки та стимулювання інновацій. Наголошено, що однією із важливих складових цієї парадигми є укладання міжнародних угод та договорів щодо захисту інтелектуальної власності, які*

сприяють співпраці між країнами. Розглянуті особливості деяких міжнародних стандартів. Створення єдиних міжнародних правил дозволяє забезпечити взаємну відповідність та уніфікацію підходів у захисті інтелектуальної власності. Наведені статистичні дані щодо поданих заявок на об'єкти інтелектуальної власності українських та іноземних заявників. Звернуто увагу на розвиток цифрової економіки та загрози порушення прав інтелектуальної власності в кіберпросторі.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, міжнародні економічні відносини, стандарти, міжнародні угоди, захист прав інтелектуальної власності, нова економіка, цифрова економіка, кіберпростір*

Abstract: *The article examines the issues of the modern paradigm of the development of international economic relations in the field of intellectual property as a key resource in the development of the economy and stimulation of innovation. It was emphasized that one of the important components of this paradigm is the conclusion of international agreements and treaties on the protection of intellectual property, which promote cooperation between countries. Features of some international standards are considered. The creation of uniform international rules allows for mutual compliance and unification of approaches in the protection of intellectual property. Statistical data on the submitted applications for intellectual property objects of Ukrainian and foreign applicants are given. Attention was drawn to the development of the digital economy and the threat of infringement of intellectual property rights in cyberspace.*

Keywords: *intellectual property, international economic relations, standards, international agreements, protection of intellectual property rights, new economy, digital economy, cyberspace*

Швидким технологічним прогресом, зростаючою глобалізацією та постійними змінами в законодавстві визначена сучасна парадигма розвитку

міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність стала ключовим ресурсом для розвитку економіки та стимулювання інновацій, що вимагає нових підходів у міжнародних економічних відносинах.

Однією з важливих складових цієї парадигми є укладання міжнародних угод та договорів щодо захисту інтелектуальної власності. Наприклад, Торговельна Угода Тресторонньої Угоди про Партнерство між Японією, США та Європейським Союзом встановлює міжнародні стандарти щодо захисту авторських прав, патентів та інших об'єктів інтелектуальної власності. Ці документи сприяють співпраці між країнами та забезпечують взаємне визнання прав на інтелектуальну власність.

Ще однією важливою складовою є розвиток міжнародних стандартів та правил у галузі інтелектуальної власності. Наприклад, Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (WIPO) встановлює стандарти та рекомендації щодо захисту інтелектуальної власності та сприяє співпраці між країнами у цій сфері. Створення єдиних міжнародних правил дозволяє забезпечити взаємну відповідність та уніфікацію підходів у захисті інтелектуальної власності.

Угода TRIPS (Договір про торгові аспекти прав на інтелектуальну власність) є частиною Загальної угоди про тарифи та торгівлю (GATT) та встановлює мінімальні стандарти для захисту прав на інтелектуальну власність. Ця угода включає правила щодо авторських прав, патентів, торговельних марок, промислових зразків та інших об'єктів інтелектуальної власності.

Бернська конвенція встановлює мінімальні стандарти захисту авторських прав. Вона включає правила щодо термінів авторських прав, взаємного визнання авторських прав між країнами.

Паризька конвенція стосується захисту промислової власності, зокрема торговельних марок. Вона встановлює правила щодо реєстрації торговельних марок, взаємного визнання марок між країнами та правила використання торговельних марок.

Мадридська угода стосується міжнародної реєстрації та захисту торговельних марок. Вона спрощує процедури реєстрації марок у різних країнах-учасницях та забезпечує однаковий рівень захисту для марок у цих країнах.

Ці міжнародні стандарти та угоди грають важливу роль у забезпеченні захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні та сприяють співпраці між країнами у цій сфері.

Зростання кількості патентів, винаходів та торговельних марок, які перетинають національні кордони, свідчить про необхідність удосконалення міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності. Глобальні компанії та інноватори потребують захисту своїх прав у різних країнах, що вимагає співпраці між державами та встановлення єдиних стандартів у цій сфері.

За даними Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) за показниками діяльності 2023 року в сфері інтелектуальної власності наголошено «...Ситуація у сфері інтелектуальної власності закономірно віддзеркалює загальні макроекономічні тенденції. Так, відносно показників 2022 року, сумарна кількість заявок на об'єкти промислової власності зросла на 47,6% та склала 32759 заявок. Ця сума перевищує показник 2022 року (22195 заявок) більш ніж на 10,5 тисяч заявок, проте поступається обсягам довоєнного 2021 року (41003)» [1, с. 3].

Як зазначається у звіті УКРНОІВІ, ...«Протягом декількох останніх років лідерами у поданні заявок на винаходи серед іноземних заявників є: Сполучені Штати Америки, Швейцарія, Німеччина та Велика Британія. Деякі з цих країн дещо знизили патентну активність в Україні, проте інші країни, такі як Республіка Корея, Люксембург, Японія, Нідерланди, Швеція, навпаки, демонструють значне зростання кількості поданих заявок. При цьому, Китай, який ще у 2021 році входив до п'ятірки лідерів, значно знизив показники заявок, поданих у 2022-2023 роках» [1, с. 7].

Крім того, розвиток цифрової економіки та зростання кількості онлайн-транзакцій становлять перед учасниками міжнародних економічних відносин нові завдання щодо захисту цифрових прав на інтелектуальну власність.

У дослідженнях В.В. Білоцерківця наголошено, що «...Сучасна інтерпретація нової економіки має багатоваріативний характер, охоплюючи високотехнологічне виробництво, мережеву, цифрову, інформаційну, знаннєву, меритократичну економіку і т.п. Втім, загальним знаменником усіх підходів є розуміння під новою економікою насамперед явищ, що є незвичними, яким притаманна відносна новизна стосовно звичного загалу традиційної «старої» економіки» [2, с. 12].

На думку науковця О.Б. Бутнік-Сіверського «...у контексті нової економіки здійснюється подальше її оновлення та життєздатність під впливом процесу трансформації сучасної економіки в економіку цифрового типу, у який головним каталізатором стає інтелектуальна власність» [3, с. 12].

Крадіжки даних, порушення авторських прав та кібератаки стають дедалі більшою загрозою, що вимагає розробки нових міжнародних стандартів та заходів щодо кібербезпеки в галузі інтелектуальної власності.

Як зазначає О. Бакалінська, «...загрози порушення прав інтелектуальної власності в кіберпросторі (кіберзагрози) пов'язані з певними ризиками і можуть впливати саме на існування об'єкта виключних прав інтелектуальної власності. Зокрема в результаті кібератак можуть бути втрачені бази даних, що містять певну інформацію, яка є важливою для розвитку окремого суб'єкта господарювання та держави загалом, або можуть бути розголошені відомості, що містять комерційну таємницю. Отож, ефективна система захисту прав інтелектуальної власності є частиною кібербезпеки та національної безпеки, оскільки саме наукова творчість є основою інновацій, які дають змогу державам перемагати в конкурентній боротьбі та закладають підвалини економічного і соціального прориву» [4, с. 86].

Важливим аспектом сучасної парадигми розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності є сприяння інноваціям та технологічному прогресу. Міжнародні угоди та співпраця між країнами мають сприяти обміну знаннями та технологіями для стимулювання інновацій та розвитку нових продуктів та послуг. Заохочення творчості та інновацій є ключовим для подальшого розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності країн.

Таким чином, сучасна парадигма розвитку міжнародних економічних відносин у сфері інтелектуальної власності вимагає нових підходів, співпраці та узгодженості між країнами. Забезпечення захисту прав на інтелектуальну власність, стимулювання інновацій та кібербезпека стають ключовими завданнями для досягнення сталого розвитку та успішної інтеграції країн у глобальну економіку.

Література

1. Інтелектуальна власність у цифрах. Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за 2023 рік. УКРНОІВІ. Київ. 2024. URL: ukrpatent.org/atachs/IP-in-Figures-2023-web-.pdf
2. Білоцерківець В.В. Нова економіка: історія та сучасність у дефінітивному вимірі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 5. С. 9-13. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2015/3.pdf
3. Бутнік-Сіверський О.Б. Теоретичний погляд переходу економіки від традиційного формату до цифрового огляду інтелектуальної власності. Цифрова економіка: зростання ролі інтелектуальної власності: збірник наук. праць / за науковою редакцією к.е.н., доц. Г. О. Андрощука; д.е.н., проф. О. Б. Бутнік-Сіверського; НДІ ІВ НАПрН України. К.: Інтер-сервіс, 2023. 218 с.
4. Бакалінська О. Сучасні тенденції правового регулювання кібербезпеки та інтелектуальна власність. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 5. С. 82-92.